

# PĀTAKA TŪMAHI HANGARAU



HE KĀRI TŪMAHI HEI TAUTOKO  
I TE MAHI HANGARAU

TAUMATA 2 – 3

J



# TE KŌTUTU MANU



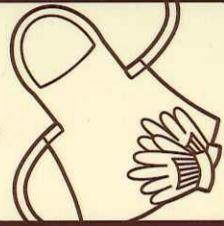
**WHEAKO WHAKAARI** He tino tini ngā manu kua mau i ngā kaihopu pērā i te kūkupa/kererū me te tītī. E mōhio ana rātou ki te kore e kōtututia e rātou ka pirau, ka moumou ngā hua a Tane. I aua rā, ka kōtututia te nuinga o ā rātou manu hei kai mā rātou i ngā wāhanga rāhui. He tikanga anō ā rātou mō tēnei mahi.

## TE WERO

I aua rā, ka kōtututia ngā manu nei i roto i ā rātou anō hinu. Tāu mahi he kōtutu i tētahi pīhi mīti maoa i roto i te hinu hoko.

## HAUMARU

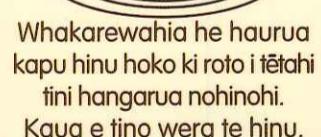
Mā tō kaiako koe e āwhina. Kaua e tino vera tōu hinu. Kia tūpato i te hinu vera.



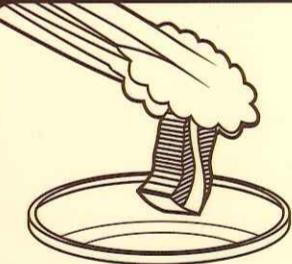
## NGĀ RAWA HEI KŌTUTU



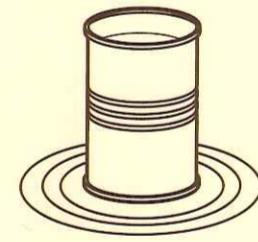
## TĀU MAHI



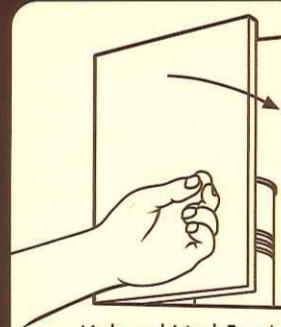
Whakarewahia he haurua kapu hinu hoko ki roto i tētahi tini hangarua nohinohi. Kaua e tino vera te hinu.



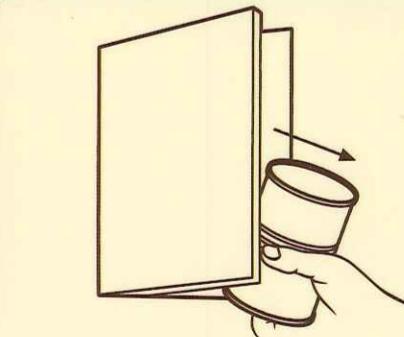
Kia rewa te hinu, hoatu he pīhi mīti nohinohi kua maoa kē ki roto.



Waihotia kia totoka te hinu.



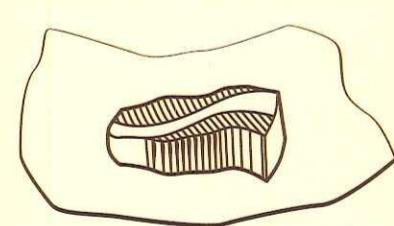
Kuhua ki te kāpata i tōu karaehe.



Waihotia mō te rua wiki.



Tangohia mai te mīti i tō tini.



Hongihia ki tō ihu. Kaua e kainga. He aha te kakara? He pai te haunga, he pirau rānei?

## HEI RANGIAU

Pātai haere ki ngā tāngata ō tō whānau, koroua, kuia, hapori mēhemea e mōhio ana rātou ki ngā mahi kōtutu manu o mua, mehemea e mahi pērā tonu ana ētahi iwi.

## HEI AROTAKE

Ka taea e koe te whakatū, nā te aha i kore ai te mīti i pirau?

Ka taea e koe te kōrero atu mō ngā momo mea, o te ao hou hei kōtutu kai?



kūkupa/kererū

tūī

kākā

kiwi

# TE HAUHAKE KŪMARA

## WHEAKO WHAKAARI

He mea whai mana te hauhake kūmara, nō reira me mōhio mārika koe ki ngā tikanga nei i mua i te tīmatatanga. Tēnā pea ka wātea tētahi kuia, koroua rānei ki te āwhina i a koutou ko tō akoranga i roto i ngā mahi nei.

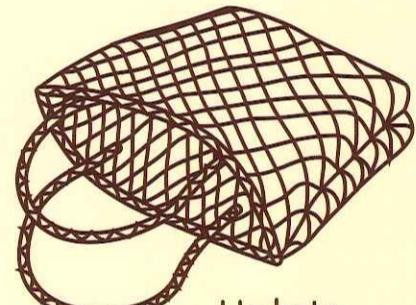
### TE WERO

Kua reri tō kūmara ki te hauhake. I mua i te keringa ake he tika me whakarite ngā tikanga e pā ana ki tēnei mahi.

### NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

- Pehea koe e mōhio ai kua reri tō kūmara ki te hauhake?
- He aha ngā tikanga e pā ana ki tēnei mahi?
- Ka ahatia ngā kūmara ināianei?
- Āheia te wā tika mō tēnei mahi?

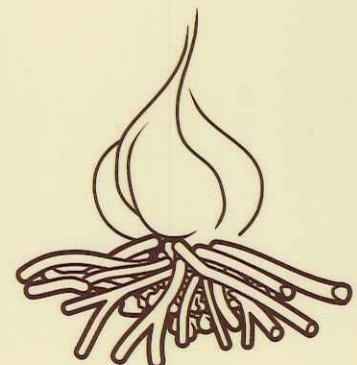
### NGĀ RAWA



He kete.



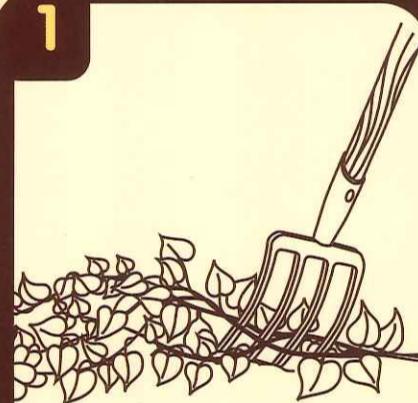
He paoka.



He wāhi mō tētahi ahi nohinohi hei poki i ngā kūmara. Me whai tiwhikete hei tahu ahi hoki i te tuatahi.

### TĀU MAHI

1



Keria tō kūmara ki te paoka. Kaua e tino tata ki te tupunga kūmara kei werohia āu kūmara.

2



Mā tētahi atu e kume mai te tupunga kūmara i a koe e keri ana.

4



Taria ki te wāhi poki.

3



Kohia āu kūmara ki tō kete.

5



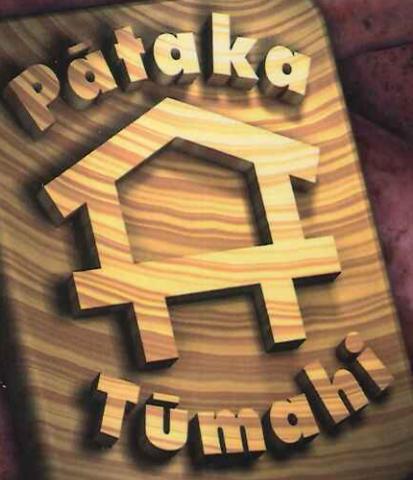
Mā tō koroua e poki māu.

### HEI AROTAKE

He whakaatu ki tō akoranga tētahi o ngā tikanga e pā ana ki te hauhake kūmara.

He whakaatu i tō kūmara nui katoa.





# TE TUNU KŪMARA

**WHEAKO WHAKAARI** Kua hauhaketia tō kūmara, kua whakaritea ngā tikanga e pā ana ki tēnei mahi, ā, kua reri koe ki te tunu i tētahi o āu kūmara. E pai ana pēnā i hoko kē koe i tō kūmara mai i te toa.

## TE WERO

He tunu i tō kūmara hei kai māu i te wā oranga.

## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

Tō kūmara. E rua pune tēpū fīhi. Kotahi te fī punē aniana. Kotahi te fī punē paināporo penupenu.

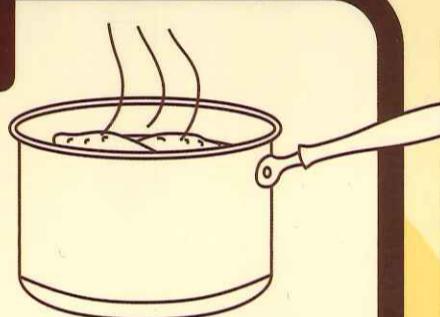
## TĀU MAHI

1



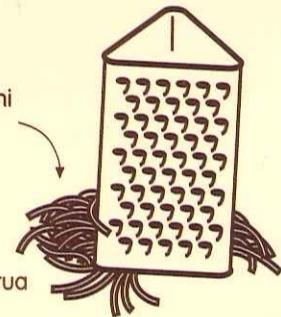
Horoia tō kūmara. Kaua e warua

2



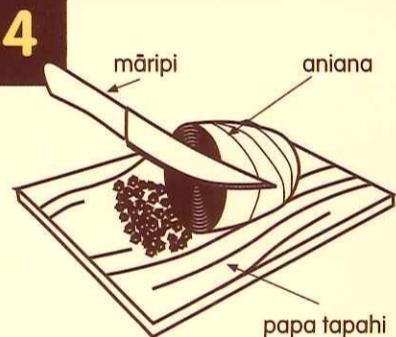
Kohia ki tētahi hōpane wai, ka kōhua kia maoa rā anō.

3



Waruwarua he fīhi.

4



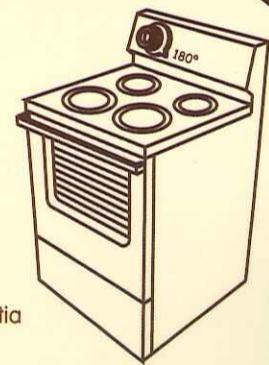
Topetopea he aniana.

5



Kia maoa tangohia tō kūmara, ka tapahia a runga.

6



Whakaweratia tō umu ki te 180° C.

7



Kohia te fīhi, te aniana me te paināporo ki roto hāka, ka kōrori.

8



Kohia te ranunga mai i te hāka ki roto i tō kūmara.

9



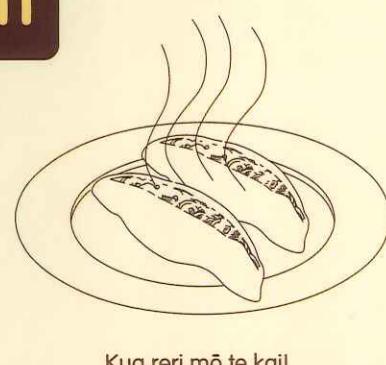
Utaina ki runga paepae tunu.

10



Kohia ki te umu. Waihotia mō te 10-15 mēneti

11



Kua reri mō te kai!

## HEI AROTAKE

Kōrero atu ki tō akoranga i ētahi atu āhua kūmara tao kua kai koe.





# TE ROKIROKI KŪMARA



## WHEAKO WHAKAARI

I ngā rā o mua, i muri i te hauhaketanga o te kūmara tētahi atu mahi hirahira he rokiroki. Pērā anō i te whakatō me te hauhake, he tino nui ngā tikanga e pā ana ki tēnei mahi.



## TE WERO

He rangahau i ngā kōrero, ngā tuhinga e pā ana ki te rokiroki kūmara mai i tō whānau, kuia, koroua, tō hapori, ngā rauemi rānei.



## TĀU MAHI

He hanga tauira rua mai i ngā rawa i raro iho. He tāpae atu i tētahi kūmara ki roto i tō rua, ka waiho mō te kotahi marama. Kaua e wareware ki ngā tikanga tuku iho. Kia pau te kotahi marama tangohia mai tō kumara, ka tiro pēnā e pai tonu ana.

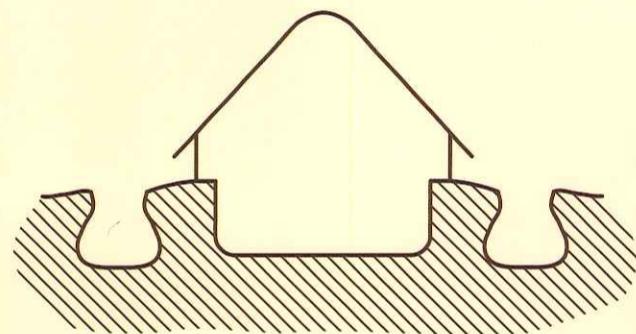
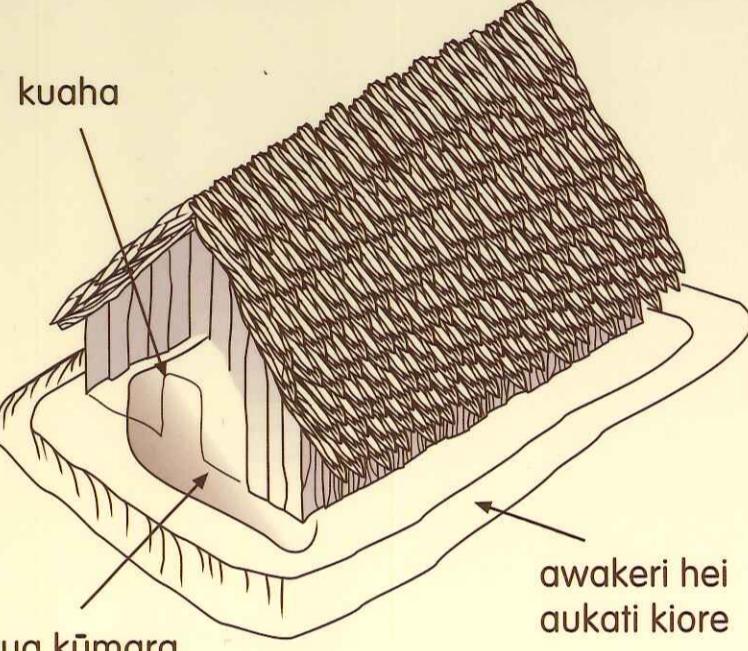


## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

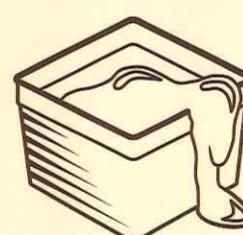
- He aha ngā tikanga i whakaritea e ō tātou tūpuna mō te rokiroki kūmara?
- I hangaia ā rātou rua i hea?
- Ko te kiore tētahi o ngā kararehe kaha nei ki te kai kūmara. I pēhea i aukatia ngā kararehe nei ki waho i ā rātou rua?
- Pēhea ngā momo mate pērā i te kōaro te pirau rānei?
- He aha ngā matū hei hīpoki i ā rātou kūmara?
- Ko ēhea ngā kūmara i rokirokia mō te manuhiri, ko ēhea i kainga e te whānau?
- Ko ēhea i waiho hei purapura?



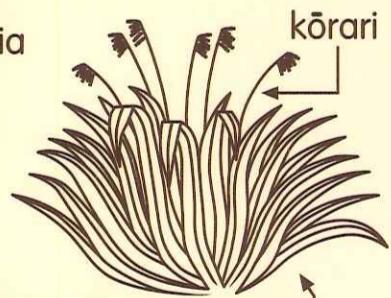
## PĀTAKA KŪMARA



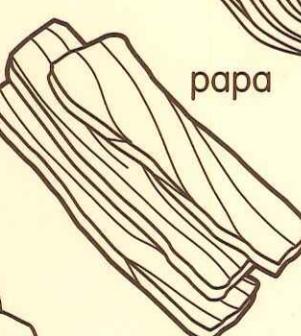
## NGĀ RAWA



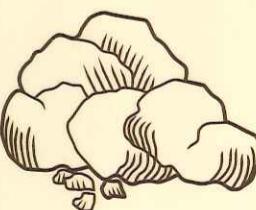
paru  
kāpiapia



kōrari



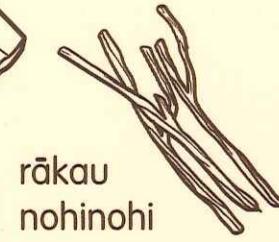
papa



uku



harakeke



rākau  
nohinohi



## HEI AROTAKE

He whakaatu ki tō akoranga tō rua, ā, ka pēhea ka aukatia atu te kiore.



# TE WHAKATŌ KŪMARA

## WHEAKO WHAKAARI

I ngā rā o mua i whakatohia e ō tātou tūpuna te kūmara mai i ngā kōmiritanga purapura kūmara. Horekau rātou i whakatō kūmara mai i ngā tupu o te tāpapa. I aua rā ko te tāne nahe e mahi ana i waenga māra. He mahi tino tapu tēnei.

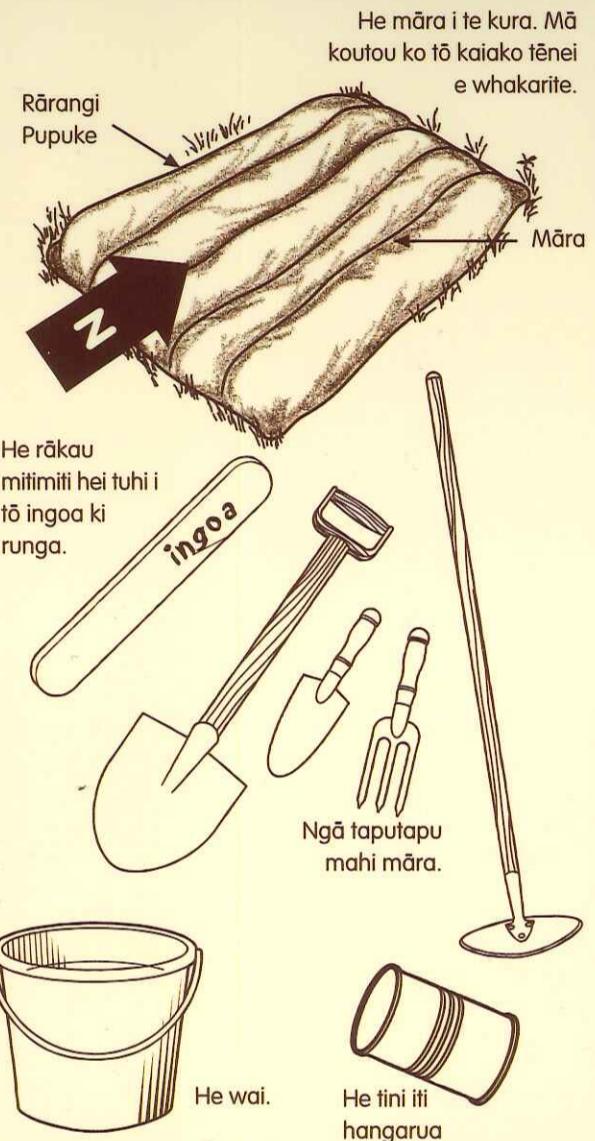
## TE WERO

He kato i ngā tupu kūmara mutu atu, ka whakatō ki te māra.

## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

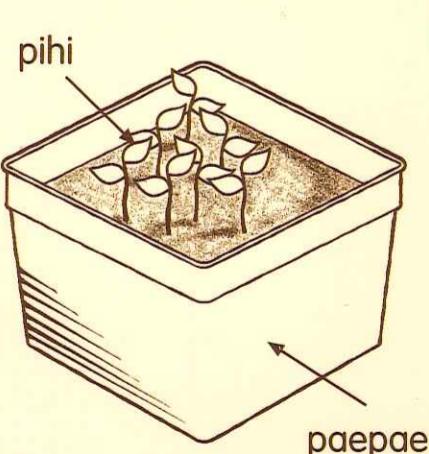
- Ko tēhea te wāhi pai mō tō māra?
- He aha ngā tikanga e pā ana ki tēnei mahi?
- Kua oti te māra hei whakatō i ō tupu?
- Me pēhea te whakatō?
- Pēhea hoki te tiaki?
- Ka taea e tētahi koroua te whakaatu i ngā tikanga mō tēnei mahi?
- Ko tēhea te marama me te rā tika hei whakatō kūmara?

## NGĀ RAWA



## TĀU MAHI

Kaua e wareware ki te whakarite i ngā tikanga e pā ana ki te whakatō kūmara.



Kua tupu ngā pīhi mai i tō kūmara.



Taria ki tō māra, ka pēhia ki roto i ngā rārangi pupuke.



200 - 300mm

Ahungia te oneone kia āhua kikī huri noa tō pīhi.



## HEI AROTAKE

He whakaatu ngā tikanga e mōhio ana koe mō te whakatō kūmara ki tō akoranga.

# TE TĀPAPA KŪMARA

**WHEAKO WHAKAARI** Ko te kūmara te tino kai a ō tātou tūpuna. He nui ngā tikanga e pā ana ki te whakatō, te hauhake, te rokiroki me te tunu i tēnei hua rangatira. I ēnei rā kua ngaro haere ēnei tikanga me ngā mōhiotanga mō tēnei mahi.

## TE WERO

He rapu, he rangahau i ngā kōrero me ngā tuhituhinga e pā ana ki te kūmara mai i tō whānau, kuia, koroua, pukapuka rānei.

## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

- Me pēhea te mahi tāpapa?
- Ki hea waiho ai?
- Me pēhea te tiaki?
- He aha te oneone pai?
- He rite te whakatō ki tērā o ā tātou tūpuna?
- Ko tēhea te marama me te rā pai mō te mahi tāpapa?
- Pēhea te roa, ka puta ngā tupu, ka reri hoki mō te whakatō?

## TĀU MAHI

Whakaritea ngā tikanga e pā ana ki te whakatakoto tāpapa.

1



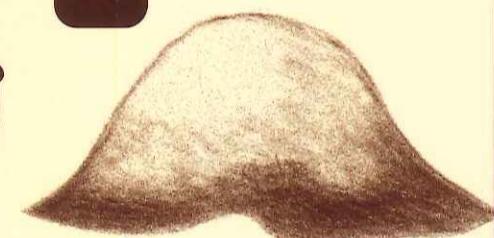
Purapura kūmara.

2



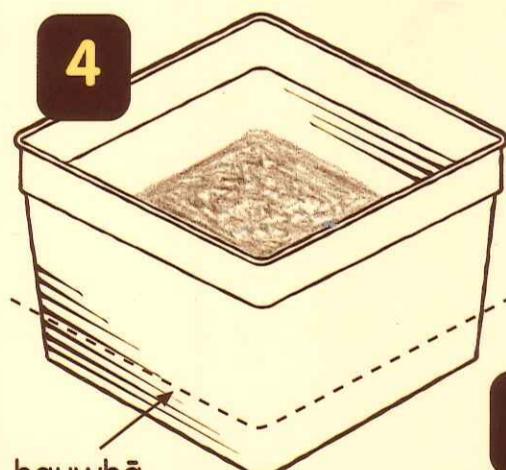
Paepae aihikirīmi.

3



Oneone āhua kirikiri.

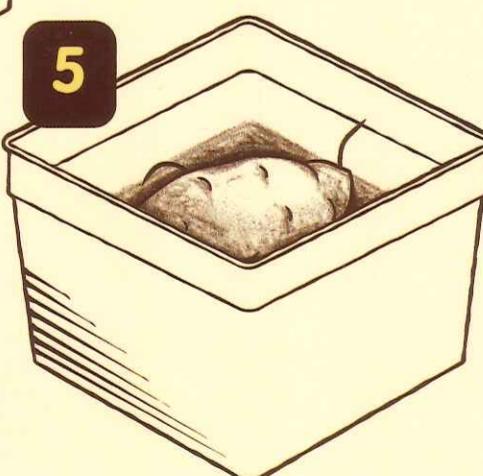
4



hauwhā

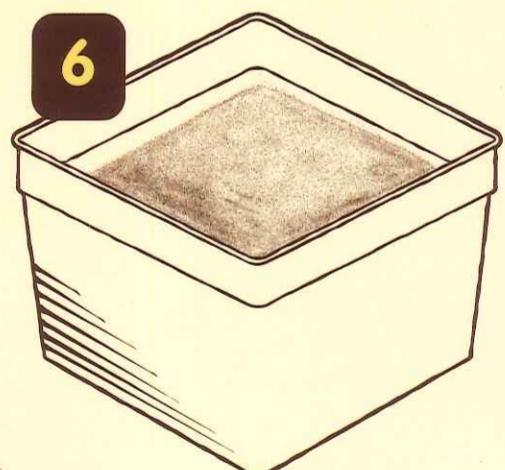
Whakakīa kia haurua o te paepae ki te oneone.

5



Whakatakotohia te kūmara ki runga i te oneone.

6



Whakakīa, ā, tanumia tō kūmara ki te oneone.

Mēnā e taea te mahi ā rōpū, mahia tō tāpapa ki waho pērā i ērā o ēnei ra.

## HEI AROTAKE

He whakaatu ki tō akoranga e rua ngā tikanga o mua e pā ana ki tēnei mahi. Kōrero atu i tētahi kōrero i rongohia, i panuitia e koe mō te kūmara.



# NGĀ KIORE O INĀIAINEI

**WHEAKO WHAKAARI** He torutoru noa iho ngā kiore Māori e ora tonu ana ināianei. Ko ngā kiore o ēnei rā, ko ngā kiore peke waka i taria mai e tauiwi. Ki a tātou he hōhā, he mau mate noa iho ngā kiore nei. I ngā hōtoke he tini ngā kiore me ngā mauhi nei, e hou mai ana ki ō tātou kāinga ki te rapu kai, ki te rapu ohonga mahana hoki. I ngā pō, ka rongohia e omaoma ana, e ngaungau ana i ngā papa o te whare.

## TE WERO

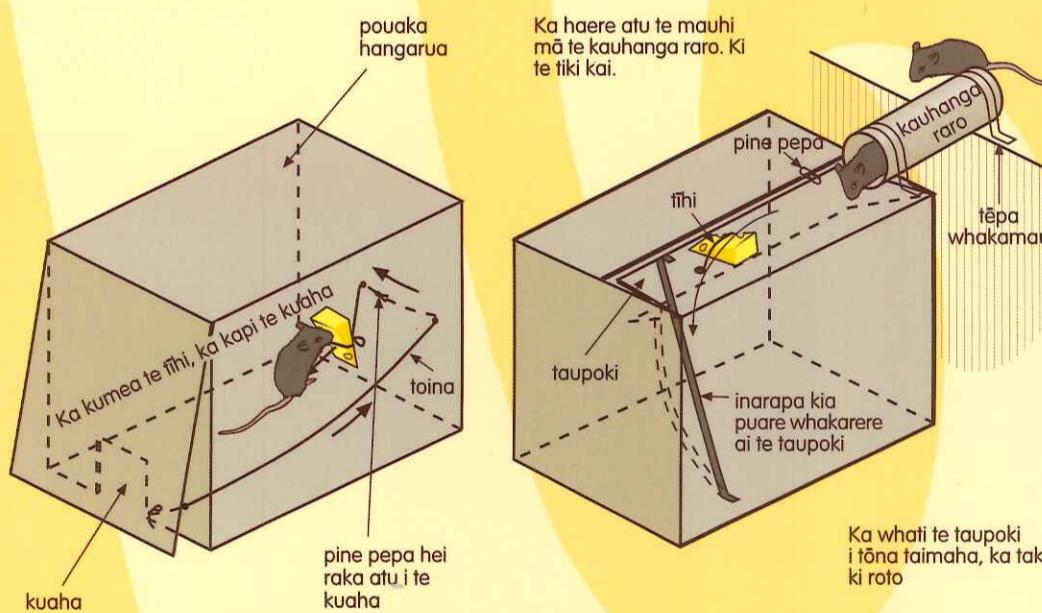
He mauhi tino hōhā e puta mai ana i ngā pō ki te kai i ā koutou kai i te kāinga. E kore kē te mauhi nei e mau i te tāwhiti i hokona i te toa. Kua hoatu ki a koe te wero ki te hopu i te mauhi hōhā nei.

## TĀU MAHI

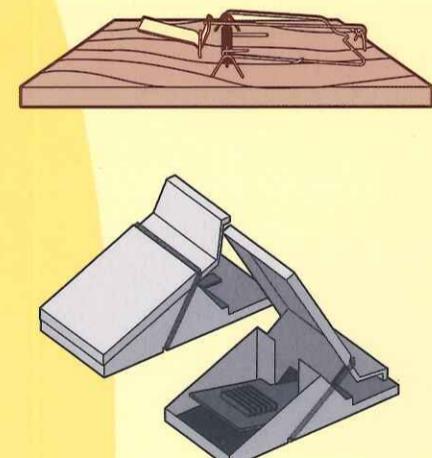
Āta titiro ki ngā pikitia tāwhiti. Tāhia tētahi tāwhiti hopa mauhi e hiahia ana koe ki te mahi. Hangaiā te tāwhiti nei. Kaua e wareware ki ngā tuhinga hei whakamārama i āu mahi.

## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

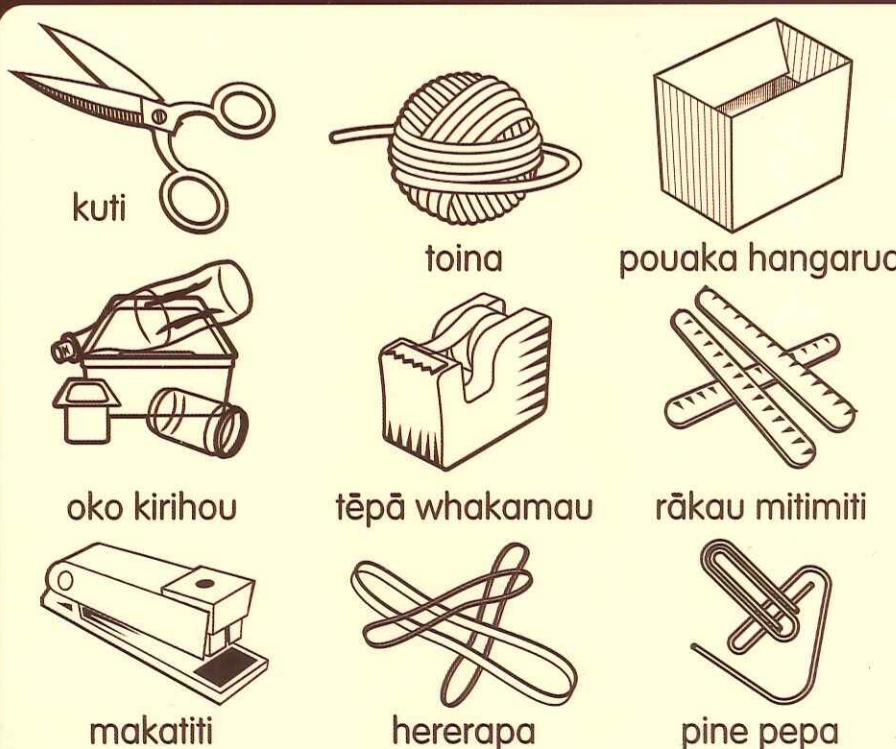
- Āta titiro ki ngā pikitia tāwhiti.
- Kua kite koe i ētahi o ēnei?
- Ko tēhea kei tō kāinga?
- Mehemea horekau kei ngā pikitia e taea e koe te tā?
- Ka taea e koe te whakaatu ka pehea e mau ai te kiore i ētahi ō ngā tāwhiti nei.
- Ko ēhea ngā rawa hei hanga tāwhiti māu?
- E taea e koe te hanga i tāu anō tāwhiti?



Ko ēnei ētahi o ngā tāwhiti e taea te hoko mai i ngā toa



## NGĀ RAWA HEI HANGA



## HEI AROTAKE

Whakaaturia ngā hanga me ngā pūhangā manawa o tō tāwhiti.

Ki ō whakaaro, ka mau te mauhi hōhā i tō tāwhiti?

Pātaka



# NGĀ MANU A TANE

## WHEAKO WHAKAARI

I te taenga mai o ō tātou tūpuna ki Aotearoa, he tini he mano ngā momo manu e noho ana i te wao nui a Tane. Mōhio tonu rātou koia nei tētahi o ngā hua a Tane, hei kai, hei hanga kākahu me ētahi o ā rātou taonga rākei engari, he mahi hou te hopu i ngā manu nei.

## TE WERO

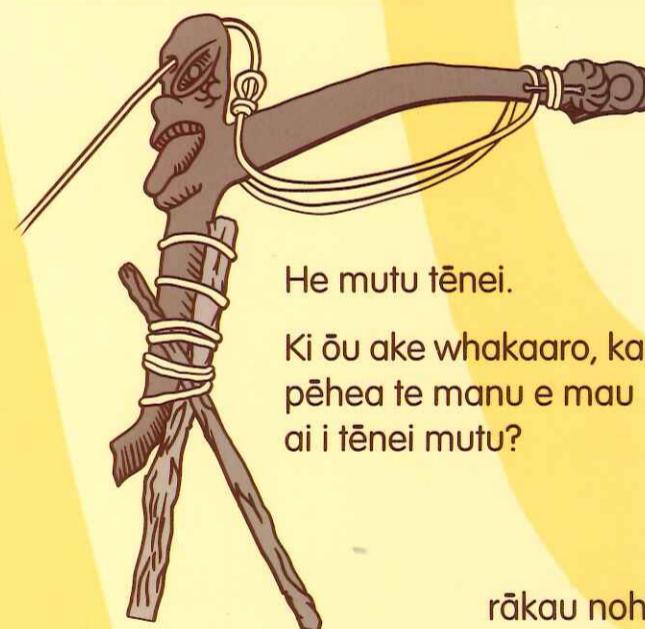
Tuatahi, me whakaaro ko koe tētahi o ngā tangata o tō waka i tau mai ki Aotearoa i mua noa atu. Kua tonoa koe e tō rangatira ki te hopu i ngā manu nei.

## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

- He aha ētahi o ngā manu nei?
- Kei hea ō rātou nohonga?
- Pēhea te nui o ngā manu nei?
- He aha ō rātou ritenga?
- He aha ngā rawa o ēra rā?
- He aha ngā mea hei tapahi harakeke i aua rā?
- He aha ō rātou korikoringa?
- Ko ēhea ngā manu kua rāhuitia ināianei?
- He aha ngā whakaritenga ki a Tane mō tēnei mahi?

## TĀU MAHI

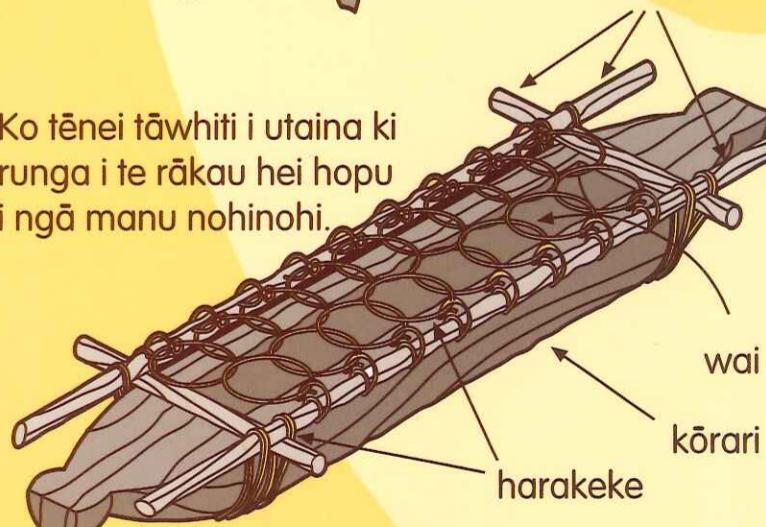
Titiro ki ngā pikitia tāwhiti. Whakaritea ko tēhea ko te hangaia e koe. Tāhia tētahi ki te waro i runga papa wahie, mutu atu hangaia mai i ngā rawa i raro iho.



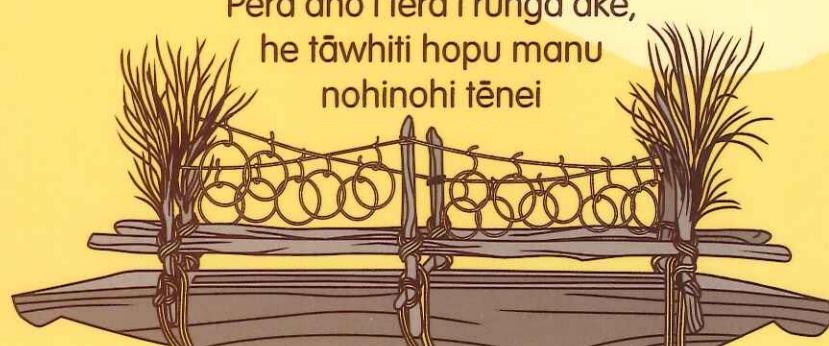
He mutu tēnei.

Ki ōu ake whakaaro, ka pēhea te manu e mau ai i tēnei mutu?

Ko tēnei tāwhiti i utaina ki runga i te rākau hei hopu i ngā manu nohinohi.



Pērā anō i tērā i runga ake, he tāwhiti hopu manu nohinohi tēnei



## NGĀ RAWA HEI HANGA



KA TAEA E KOE TE HERE MĀHANGA?

- 1
- 2
- 3
- 4

## HEI AROTAKE

Whakaatu ki tō akoranga ka pēhea ka mau ai te manu i tō tāwhiti? He aha ngā raruraru? I pehea i whakatikahia e koe?



# TE HOPU KIORE



## WHEAKO WHAKAARI

E ai ki ētahi kōrero, nā te mahi peke waka i tae mai ai te kiore ki Aotearoa. Engari, kua kitea e ngā kairangahau ira whakaheke, nā ō tātou tūpuna kē i kawe mai hei kai mō rātou. Ko ngā hua o Tane ngā kai o te kiore ehara ko ngā parahanga me ngā rāpihi pēra i nga kiore o ināianeit.



## TE WERO

Kua hoatu ki a koe te mahi hopu kiore e tō rangatira.



## TĀU MAHI

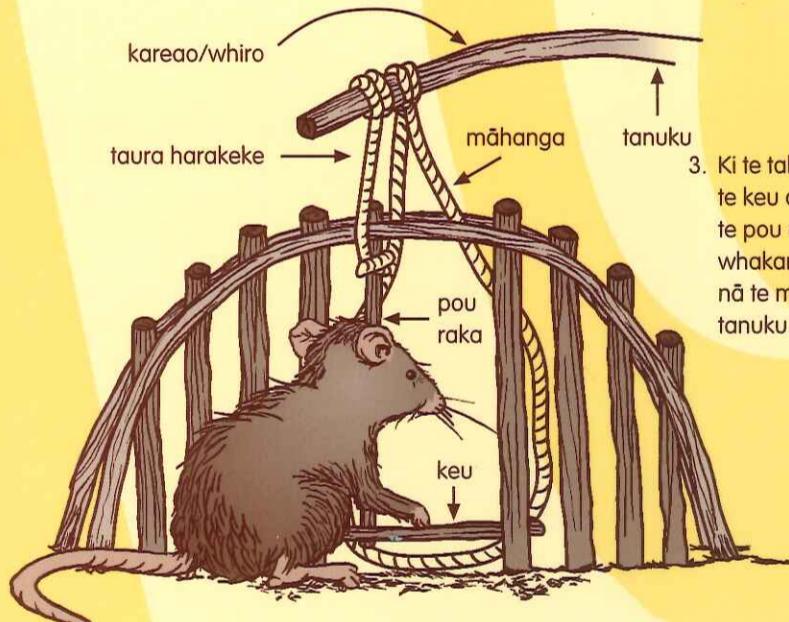
Titiro ki ngā pikitia tāwhiti. Whakaritea ko tēhea ko te hangaia e koe. Tāhia tētahi ki te waro i runga papa wahie, mutu atu hangaia mai ki ngā rawa i raro iho.



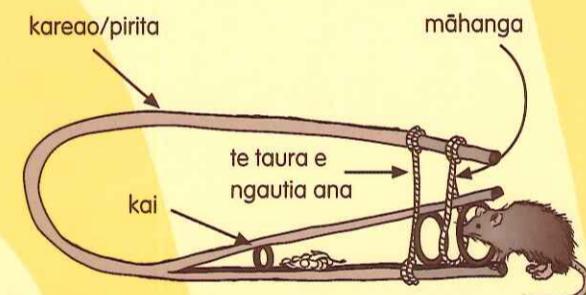
## NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

- Pēhea te rahi o ngā kiore nei?
- Pēhea te rahi o tō tāwhiti?
- He aha ngā rawa hei hanga i te tāwhiti kiore o mua?
- Ka pēhea ka mau te kiore i tō tāwhiti?
- He aha ngā whakaritenga ki a Tane?

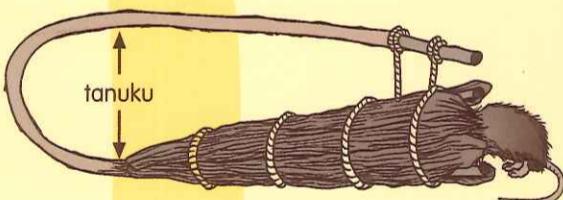
1. Ka waihangatia tēnei momo tāwhiti ki te ara haererenga a te kiore. He tika me ahu atu te kiore mā te waha o te tāwhiti nei.



2. E tare iho ana te māhanga mai i te kareao. E here ana te kareao ki te pou raka, ko te pou raka nei e mau ana ki te keu.



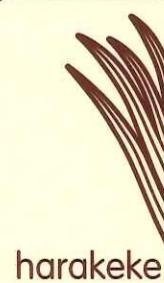
3. Ki te takahi atu te kiore i te keu o raro, ka tukuna te pou raka, ka piu whakarunga te māhanga nā te mea kua tukuna te tanuku o te kareao.



Kua mau atu te uhi rau rākau, kua reri ki te hopu kiore.



## NGĀ RAWA HEI HANGA

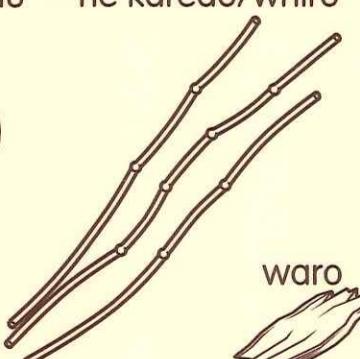


harakeke

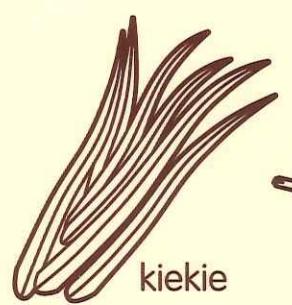


rau rākau

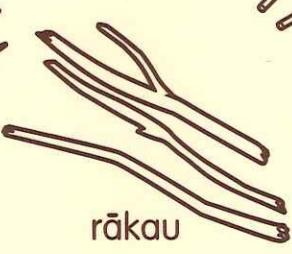
he kareao/whiro



waro



kiekie



rākau



papa wahie



## HEI AROTAKE

Ka taea e koe te whakaatu me pēhea ka mau ai te kiore?

He aha ngā raruraru?

I pēhea i whakatikahia e koe?



# TE TUNU TUNA

EPSOM J O/S  
641.3  
PAT  
NZ  
B/C: 35556513994566



## WHEAKO WHAKAARI

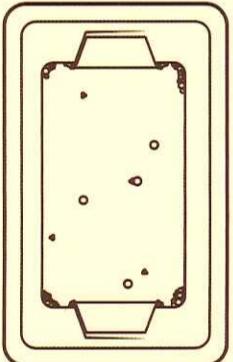
I ngā rā o mua kāhore ō tātou tūpuna i tapahi i ā rātou tuna ahakoa pehea te nui, nā, kia kai rātou, ka fīmata i te mātenga kai noa i te whiore. I ēnei rā ki te kore ā tātou tuna e ū ki ngā paepae tunu, ka tapahia kē, nā, ka kai tuatahi kē i ngā wāhanga mōmona o te tuna.

## TE WERO

Kua mau tētahi tuna rahi. E taria ana e koe ki te kura hei tunu māu me tō akoranga i te wāhanga hangarau kai. Kāhore anō kia wakuwakua ngā para, kia pokatia rānei. Nā koutou te mahi wakuwaku. He pai noa iho te hoko tuna mai i ngā toa hokohoko ika.

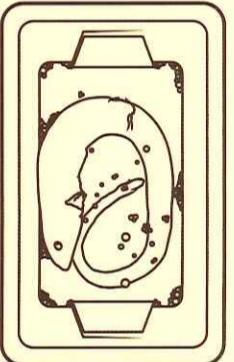
## MĀ TŌ KAIAKO MĀ TE PAKEKE ANAKE TĒNEI MAHI, EHARA MĀU

1



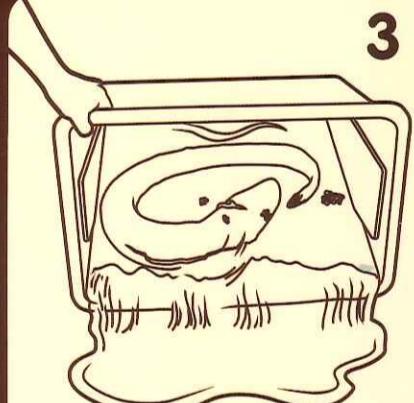
Whakakā kia hāwhe te ipu ki te wai tino wera.

2



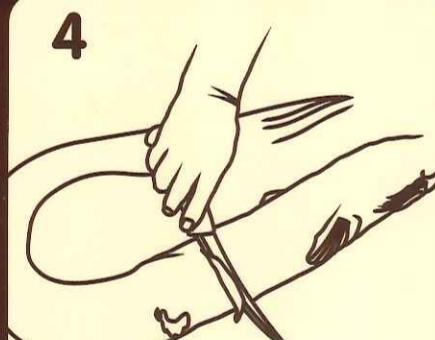
Kohia te tuna ki roto i te ipu wai wera mō te rua mēneti.

3



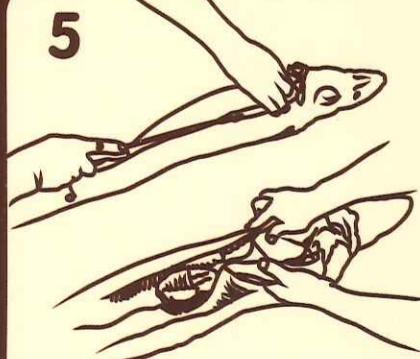
Ringihia te wai me te tuna ki runga pātīti i waho noa atu.

4



Wakuwakua te para ki te maripi.  
Māu tēnei mahi.

5



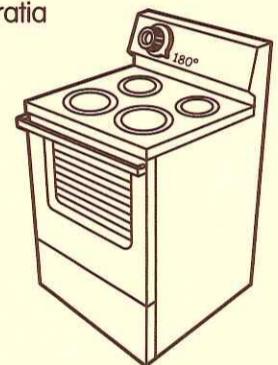
Mutu atu mā tō kaiako, pakeke rānei te tuna e poka mai i te tuara ki te puku.

6

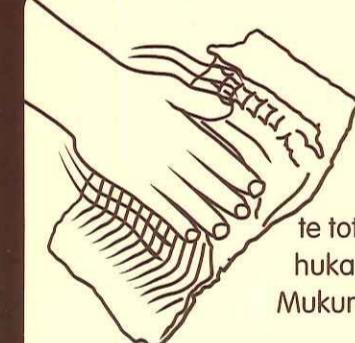


Mā tō kaiako, pakeke rānei te tuna e tapahi

Whakaweratia  
tō umu ki  
te 180° C



1

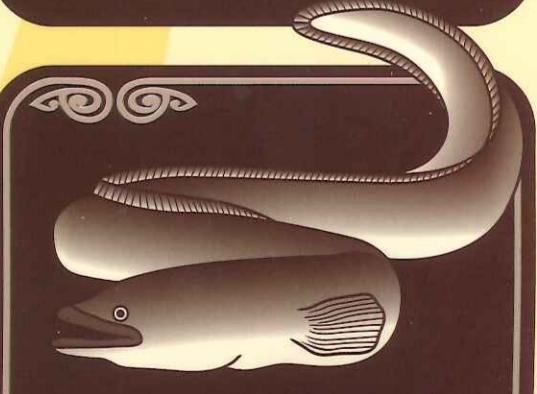


Ruia ki te tote, me te huka parauri. Mukumukua ki te kiko.

Kohia ki te umu  
mō te 45 mēneti.



3



## HEI AROTAKE

He pai ki a koe te tuna nei?  
Me pēhea atu te tao tuna?



# TE HOPU TUNA

## WHEAKO WHAKAARI

Ko te tuna tētahi o ngā tino kai a ō tātou tūpuna. He tini ngā momo tuna e titakataka haere ana i roto i ngā awa, ngā waikeri, ngā repo, ngā roto me ngā moana i aua rā. I hopua e rātou ngā tuna nei i roto i ngā āhua momo tāwhiti.

### TE WERO

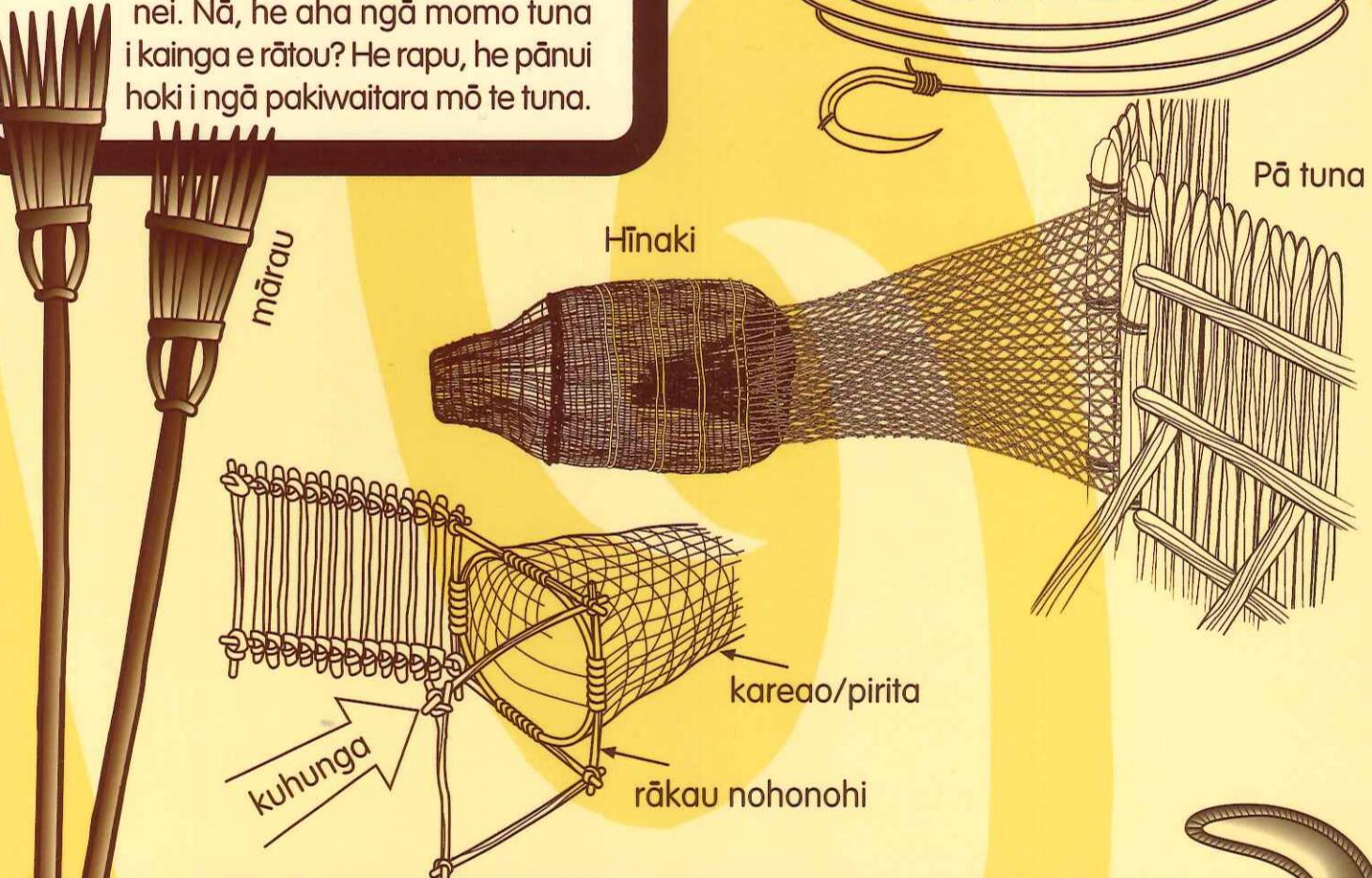
Āta titiro atu ki ngā tāwhiti hopu tuna i hangaia e ō tātou tūpuna. Mai i ngā rawa hangaia tētahi tauira hīnaki, pā tuna rānei. Kia mahara ki te tā i tō tāwhiti me te tuhi i ngā kupu whakamārama, ka pēhea ka mahi tika ai.

### NGĀ TINO WHAKAARO MĀU

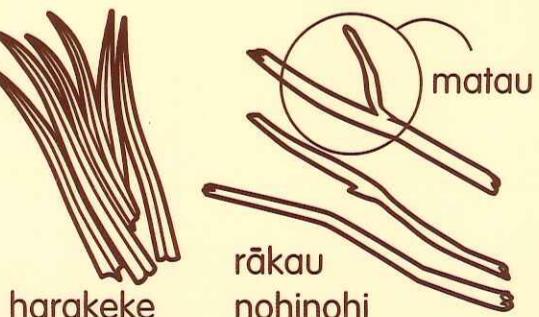
- Ko tēhea ka hangaia e koe?
- E mōhio ana koe ka pēhea ka mau ai te tuna?
- Ha aha ngā rawa hei hanga?
- Pēhea te rahī?
- Ki hea tuku ai?

### TĀU MAHI

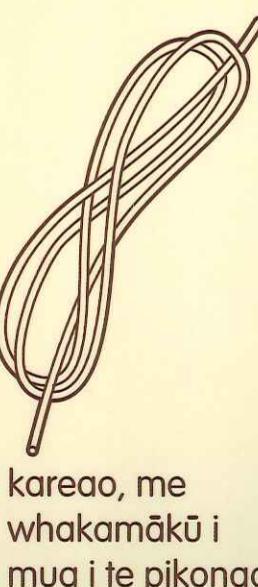
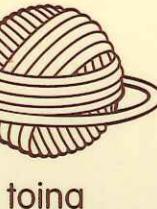
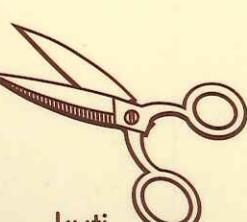
Pātai atu ki tō whānau, ū whanaunga, kuia, kaumātua mehemea e mōhio ana rātou ki ngā tikanga e pā ana ki te mahi nei. Nā, he aha ngā momo tuna i kainga e rātou? He rapu, he pānui hoki i ngā pakiwaitara mō te tuna.



### NGĀ RAWA HEI HANGA



kuti



kareao, me whakamākū i mua i te pikonga

### HEI AROTAKE

Whakaatu ki tō akoranga me pēhea ka mau ai te tuna i tō tauira tāwhiti.

Kōrero atu mō ngā raruraru, nā, i pēhea i whakatikahia e koe.



# HEI ĀWHINA I TE KAIAKO

**HE KUPU WHAKATAKI** He kāri tūmahi ēnei hei taukoto i te mahi hangarau i roto i te akomanga. Ehara ēnei kāri i te hōtaka hangarau, heoi anō ka whai pānga pea ngā tūmahi nei ki tētahi kaupapa hangarau o te wā.

## TE HANGARAU

Ko te tino pūtake o te hangarau ko te whakaharatau hangarau, arā, ko te huarahi mahi e whāia ana e te ākonga kia tutuki pai ai tōna hiahia. I a ia e mahi ana i te hangarau me whai wāhi te ākonga ki te:

1. Whakarite whakaaro
2. Rangahau
3. Whakarite māhere hei whāinga
4. Hanga hua
5. Whakamātau hua
6. Aromatawai



## TE HOPU KIORE

**KAUPAPA:**

Ngā Kai o te Ngahere - Te Kiore

**HOROPAKI:**

Te Iwi, Te Hapū, Te Whānau

**KAUPEKA HANGARAU:**

Te Hangarau Kai, Te Hangarau Matū, Ngā Hanga me Ngā Pūhangā Manawa o te Hangarau

**TAUMATA:**

(T) 2-3

**WHENU:**

**Hangarau-ā-Iwi**

Ka tirohia e ngā ākonga ngā tikanga-ā-iwi o ngā tūpuna e hāngai ana ki te hopu kiore hei kai.

**Mātauranga Hangarau**

Ka hōpara, ka whakawhiti whākaaro ngā ākonga e pā ana ki ngā momo tāwhiti i hangaia e ngā tūpuna hei hopu kiore.



## NGĀ KIORE O INĀIANEI

**KAUPAPA:**

Ngā Kiore mē Ngā Mauhi Hōhā

**HOROPAKI:**

Te Kāinga, Te Whānau Te Hāpori, Te Kura

**KAUPEKA HANGARAU:**

Te Hangarau Matū, Ngā Hanga me ngā Pūhangā Manawa o te Hangarau

**TAUMATA:**

(T) 2-3

**WHENU:**

**Hangarau-ā-Iwi**

Ka tirohia e ngā ākonga ngā tikanga-ā-iwi e hāngai ana ki te mahi tāwhiti mai i ngā rawa o te ao hou me te whakataurite ki ērā o ngā tūpuna.

**Mātauranga Hangarau**

Kua whai ngā ākonga kia hangaia e rātou tētahi tāwhiti. Me mōhio hoki ki ngā hanga me ngā pūhangā manawa o te hangarau kia oti tika ai tēnei mahi hangarau.



## HEI ĀWHINA I TE KAIAKO

**HE KUPU WHAKATAKI** He kāri tūmahi ēnei hei taukoto i te mahi hangarau i roto i te akomanga. Ehara ēnei kāri i te hōtaka hangarau, heoi anō ka whai pānga pea ngā tūmahi nei ki tētahi kaupapa hangarau o te wā.

## TE HANGARAU

Ko te tino pūtake o te hangarau ko te whakaharatau hangarau, arā, ko te huarahi mahi e whāia ana e te ākonga kia tutuki pai ai tōna hiahia. I a ia e mahi ana i te hangarau me whai wāhi te ākonga ki te:

1. Whakarite whakaaro
2. Rangahau
3. Whakarite māhere hei whāinga
4. Hanga hua



## TE KŌTUTU MANU

**KAUPAPA:**

Te Kōtutu Manu

**HOROPAKI:**

Te Iwi, Te Hapū, Te Whānau, Te Hāpori

**KAUPEKA HANGARAU:**

Te Hangarau Kai, Te Hangarau Matū

**TAUMATA:**

(T) 2-3

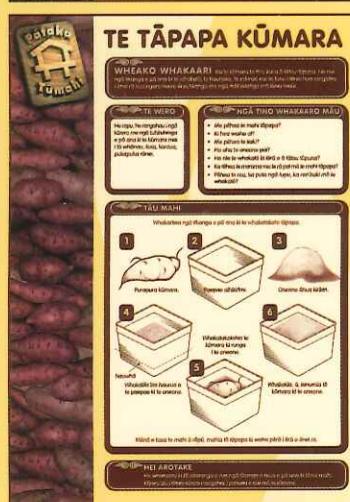
**WHENU:**

**Hangarau-ā-Iwi**

Ka patapatai haere ngā ākonga ki ngā tāngata, ngā kaumātua me ngā kuia mēnā e mahia tonutia ana ēnei momo mahi kōtutu.

**Mātauranga Hangarau**

Kua whai ngā ākonga me te kaiako kia mahi i tēnei mahi me te mōhio he aha ai te mīti e kore e pirau ki te kōtutu pēneitia.



## TE TĀPAPA KŪMARA

**KAUPAPA:**

Te Tāpapa Kūmara

**HOROPAKI:**

Te Whānau, Te Kura

**KAUPEKA HANGARAU:**

Te Hangarau Kai

**TAUMATA:**

(T) 2-3

**WHENU:**

**Hangarau-ā-Iwi**

Ka tirohia e ngā ākonga ngā tikanga-ā-iwi e hāngai ana ki te mahi tāpapa kūmara.

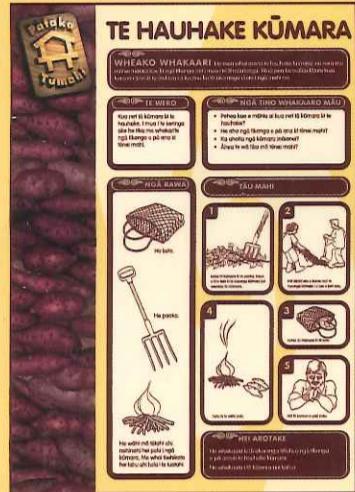
**Mātauranga Hangarau**

Ka rangahaua e ngā ākonga ngā tikanga e pā ana ki te mahi tāpapa kūmara a ngā tūpuna, ka whakatauritetia mēnā e mahi pēnei tonutia ana e ō rātou whānau.



## TE WHAKATŌ KŪMARA

- KAUPAPA:** Te Whakatō Kūmara  
**HOROPAKI:** Te Whānau, Te Kura, Te Hapū, Te Hapori  
**KAUPEKA HANGARAU:** Te Hangarau Kai  
**TAUMATA:** (T) 2-3  
**WHENU:** **Hangarau-ā-iwi**  
 Ka whakahaeretia e ngā ākonga tētahi patapataitanga ki te whānau, te hapū, te hapori mēnā e whakatō kūmara tonu ana rātou i raro i ngā tikanga-ā-iwi o mua noa atu.  
**Mātauranga Hangarau**  
 Kua whai ngā ākonga me ngā kaiako kia mahia e rātou he māra i te kura.



## TE HAUHAKE KŪMARA

- KAUPAPA:** Te Hauhake Kūmara  
**HOROPAKI:** Te Whānau, Te Kura  
**KAUPEKA HANGARAU:** Te Hangarau Kai  
**TAUMATA:** (T) 2-3  
**WHENU:** **Hangarau-ā-iwi**  
 Ka whakatakoto pātai ngā ākonga me te kōrero tahi ki tētahi kuia, koroua rānei e pā ana ki ngā tikanga i whāia i te wā o te hauhake kai.  
**Mātauranga Hangarau**  
 Ka whakawhiti whakaaro ngā ākonga e pā ana ki te kōmiri kūmara hei kai, hei rokiroki me ērā hei purapura.



## TE ROKIROKI KŪMARA

- KAUPAPA:** Te Rokiroki Kūmara  
**HOROPAKI:** Te Whānau, Te Kura, Te Hapori  
**KAUPEKA HANGARAU:** Te Hangarau Kai  
**TAUMATA:** (T) 2-3  
**WHENU:** **Hangarau-ā-iwi**  
 Ka pātai haere ngā ākonga i ngā tikanga-ā-iwi e hāngai ana ki te rokiroki kūmara a ngā tūpuna, me te whakarite i ēnei ki ngā tikanga-ā-iwi a ngā Māori o ināianei.  
**Mātauranga Hangarau**  
 Ka hangaia e te ākonga tētahi tauira rua me te rokiroki i tōna anō kūmara ki roto.



## TE TUNU KŪMARA

- KAUPAPA:** Te Tunu Kūmara  
**HOROPAKI:** Te Whānau, Te Kura  
**KAUPEKA HANGARAU:** Te Hangarau Kai  
**TAUMATA:** (T) 2-3  
**WHENU:** **Hangarau-ā-iwi**  
 Ka pātai haere ngā ākonga i ngā āhua momo tunu me te tao kūmara, ā, mēna i kainga matatia e ngā tūpuna.  
**Mātauranga Hangarau**  
 Ka whakatau ngā ākonga i tētahi rārangī kai mo ngā momo hua e tupu ana i te uma o Papatūanuku me ērā e tupu ana i runga kē i te uma o Papatūanuku.



## TE HOPU TUNA

- KAUPAPA:** Te Hopu Tuna  
**HOROPAKI:** Te Kura, Te Whānau, Te Iwi  
**KAUPEKA HANGARAU:** Te Hangarau Kai  
**TAUMATA:** (T) 2-3  
**WHENU:** **Hangarau-ā-iwi**  
 Ka kōrero tahi ngā ākonga ki ētahi kaumātua e pā ana ki ngā tikanga Māori e hāngai ana ki te hanga i ngā momo tāwhiti hopu tuna.  
**Mātauranga Hangarau**  
 Ka tātai, ka hanga tauira ngā ākonga i tētahi tāwhiti hopu tuna.



## TE TUNU TUNA

- KAUPAPA:** Te Tunu Tuna  
**HOROPAKI:** Te Kura, Te Whānau  
**KAUPEKA HANGARAU:** Te Hangarau Kai  
**TAUMATA:** (T) 2-3  
**WHENU:** **Hangarau-ā-iwi**  
 Ka whakaritea e ngā ākonga mēnā e taea e tō rātou akoranga i te haere-a-rōpū ki te hopu tuna i te taha o te pakeke.  
**Mātauranga Hangarau**  
 Ka hōpara, ka whakawhitiwhiti whakaaro ngā ākonga ki ngā āhua momo tao tuna, arā ki te whakaatu i ērā kua kainga e rātou.



Nā Mike Henden ngā pikitia

Nā Lisa Matiso ngā whakaahua kiore 2002

Mana tārua i ēnei kāri © Te Tāhuhu o te Mātauranga 2002

ISBN 1-877283-33-9

Nama Take 28333 H

He mea whakaputa tēnei rauemi mō te Tāhuhu o te Mātauranga e Huia-Te Manu Tuku Kōrero,

Pouaka Poutāpeta 17-335, Te Whanganui a Tara, Aotearoa.

[www.huia.co.nz](http://www.huia.co.nz)

Kua rāhuitia ngā mōtika katoa. Kia āta whakaāetia rā anō e te hunga kei a ia te mana tārua.

UNIVERSITY OF AUCKLAND

-- MAR 2004

LIBRARY

UNIVERSITY OF AUCKLAND



TE TĀHUHU O TE MĀTAURANGA  
Ministry of Education